

Když není vše, jak má být

Otázky pro nevidomého průvodce v jeskyni Blanických rytířů

Pevný stisk ruky, oči za tmavými brýlemi, vedle na stolku skládací červenobílá hůl. V příjmeném zákoutí Zahrady smyslů v Rudce u Kunštátu jsem se setkala s člověkem, kterému od narození bylo odepřeno dívat se a vidět. Vnímá svět hmatem a sluchem a jako každý si v něm hledá místo. Nahlédnout do svého života dovolil Jan Pavlíček, čtyřicetiletý muž s kombinovaným postižením zraku a sluchu. Společně jsme se snažili poukázat na odlišnosti lidí, kteří žijí s trvalým zdravotním omezením, a na jejich schopnost zařadit se do normální společnosti.

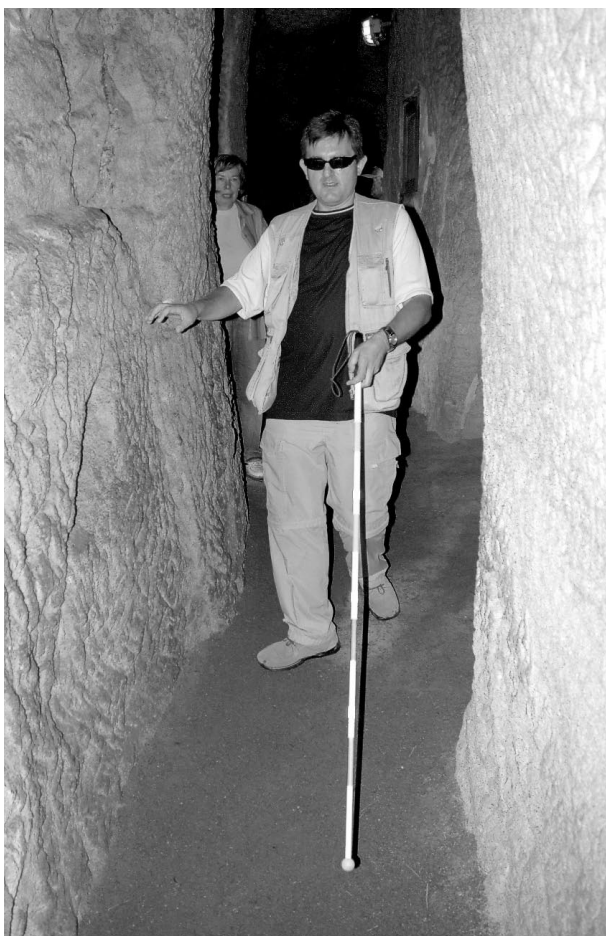
■ Pro každého je prvním vstupem do společnosti škola a poté práce. Pro lidi s handicapem je to vše náročnější, jak to je u vás?

Chodil jsem na Základní školu pro nevidomé v Brně-Veverří a pak tři roky na učební obor kartáčník a čalouník na Středním odborném učilišti v Krči. Ve triadevadesátém roce jsem udělal ještě kurz na maséra, pak jsem občas někde příležitostně masíroval. Nikdy jsem ale nesehnal stálou práci, ono je to hrozně těžké v dnešní době – tahle nepřející vláda se nás postižený snaží postavit na druhou kolej, ruší se různé chráněné bydlení a podobné organizace. Tahle vláda dělá kroky k tomu, aby postižení byli tam, jako dřív. Vyloženě s ní nesouhlasím, ale člověk musí začít sám u sebe a ne nadávat na společnost, to je strašně jednoduché.

Pro mě bylo důležité, když jsme se před několika lety seznámili a spřátelili se Zdenkou Popelkovou. Já jsem sem (*do Rudky u Kunštátu – pozn. red.*) začal jezdit a ona mi po čase nabídla práci průvodce v jeskyni a já se toho chopil. Zalíbilo se mi to, no a nehodlám se toho vzdát – začal jsem zkušebně v roce 2009 a od roku 2010 provádím menší skupiny celé léto.

■ A ohlasy návštěvníků?

Minulý rok proběhla taková anketa a tam to vyznělo z větší části v můj prospěch, to mě hodně těšilo, protože jsem poznal, že už jsem odvedl kus práce. Když něco uděláte, tak samotná práce je sice hezká, ale to, jak působí na druhý, na tom se pozná, kolik jsme toho odvedli. Potřebujeme tu zpětnou vazbu od druhých lidí, protože jinak třeba nepoznáme, co se udělalo špatně, nebo dobře.

PRŮVODCE V JESKYNI. Čtyřicetiletý Jan Pavlíček s kombinovaným postižením zraku a sluchu s radostí vykonává své povolání.. Foto: JITKA MELKUSOVÁ

■ Co vás baví, jak trávíte volný čas?

Ted' čtu od Jamese Rollinse Klíč soudního dne.

■ Čtete?

Ano, v počítači mám naskenované knížky a nepotřebuji tak, aby mi to někdo četl. Čtu si to na braillovém rádku (*tj. čtecí přístroj s hmatovým displejem pro nevidomé – pozn. redakce*). Ale počítač používám i s hlasovým výstupem. A další knížky? Hraju na kytaru, rád si zazpívám a radši se doprovodím. Když jsem byl na učňáku, tam lidi hodně měli rádi metal, jsem spíš na folk, a tak jsem se musel naučit hrát na kytaru. Líbí se mi Žalman, mám rád Nezmara, dřív Brontosaury, současný Nedvědy... A taky se zajímám se o přírodní národy, o různé severoamerické kmeny. Dostal jsem se k tomu v dětství přes knížky Karla Maye. Začal jsem se ptát, kde ti indiáni jsou, kdo to je? A záliba pátrat po osudech přírodních lidí se táhne od toho asi třináctého roku.

■ To jste vyjmenoval řadu věcí, které vám život dělají příjemnější. Co vám ho nejvíce komplikuje?

Formality a konformní způsob myšlení. A zobecňování všeho. Pomohlo by, aby člověk uměl naslouchat, abychom se uměli lépe vžít do druhých. Abychom se naučili chodit v mokasínech toho druhého, protože

když to dokážete, umíte spoustu věcí brát i z té jeho stránky.

■ Je možné srovnat svět nevidomých a vidících?

Oba se mohou doplňovat, ale musí tam být určitá pravidla. To znamená, že my musíme být vůči zdravým trpěliví a oni musí pochopit, co vlastně potřebujeme. Musí nás vyslechnout, na druhou stranu, my jim musíme umět říct, co od nich vlastně chceme.

Ten svět je sice rozdílný, ale ono je důležité, aby člověk přistupoval k člověku ne jako k nějakému stroji. Lidé se snaží být více profesionálové a vytrácí se z jejich práce lidská stránka. Ale pracovat s lidmi, to je to nejnáročnější povolání, co může být. K tomu musí být opravdu vloh, to je poslání, jinak to ten člověk dělat nemůže. Můžete se naučit dělat spoustu věcí, může třeba vystudovat speciální pedagogiku, ale když nebudete mít k těm lidem vztah, tak to nebude k ničemu.

■ Přátele máte více mezi handicapovanými, nebo mezi zdravými lidmi?

Známé mám hlavně mezi nevidomými, setkáváme se často večer na Skypu, Skype je výborná věc. Ale teď jsem se setkal s několika lidmi, o kterých bych si přál, aby byli mí přátelé, a ti jsou mezi zdravými.

■ Myslíte, že se v poslední době ve společnosti něco vůči postiženým zlepšilo?

Spousta věcí se zlepšila. Třeba značení chodníků tím, že je tam reliéfní dlažba, ale některé věci se vstupem do Evropské unie zhoršily. Mám teď na mysli integrovanou dopravu. V době, kdy ještě nebyla, jsem jezdil přímou linkou z naší vesnice až do Brna, teď to není možný. Ted' se musí z Lažánek do Bitýšky a z ní na Bystrc, nebo přímo na Kuřim. A odtud potom vlakem, ale vlakem to já nezvládám, protože mám ještě sluchové postižení.

■ Co vás dokáže potěšit, co zahrje dušičku?

Pohlazení. A lidé, kterým můžu udělat radost, krásná příroda, kterou Bůh stvořil, vůně a všechno, co je nespoutané.

■ A poslední otázka: Co je v životě důležité?

Z mého hlediska Bůh. A vědět, proč tady jsem a co vlastně chci od života. A mít někoho rád a umět od někoho něco přijímat a taky mu dát, to je důležité.

ANDREA ŠRÁMKOVÁ

Desatero pro komunikaci s lidmi se zrakovým postižením

1. Mějte na paměti, že nevidomí jsou zcela normální lidé, kteří mají různé přednosti i nedostatky jako každý jiný. I mezi nimi jsou lidé výjimeční, inteligentní i méně nadaní.

2. Při setkání s nevidomým se chovejte přirozeně a nenuceně. Pomozte tam, kde je to nutné, a to způsobem taktním. Pomoc však nevnučujte.

3. Vyvarujte se projevům soucitu – o ten dnešní nevidomí naprosto nestojí. S povděkem ale vždy uvítají i sebelepší pomoc, která jim přijde vhod ve ztížených podmínkách. Nepřipusťte ani podceňující nebo snižující výroky.

4. Nevidomého, se kterým jednáte, pozdravte vždy sami jako první a k pozdravu připojte i jeho jméno, aby věděl, že pozdrav patří jemu. Představte také sebe, např. „Dobrý den pane Nováku, jsem pan Novotný.“ Při rozhovoru buďte otočeni k nevidomému čelem – vnímá, odkud přichází hlas. Nepodceňujte nevidomého. Chodí-li někdo s bílou hůlí nebo nosí černé brýle, nemusí být nevidomý, ale slabozraký.

5. Když vstoupíte do místnosti, kde se nachází nevidomý, dejte se zřetelně poznat. Tichý pohyb neznámé osoby v jeho okolí působí nepříjemně. Upozorněte také na to, že místnost opouštíte.

6. Záležitosti projednávejte vždy přímo s nevidomým, ne jeho průvodcem. Průvodce nevidomého pouze doprovází, nikoli zastupuje.

7. Když se nevidomý octne na ulici, na nádraží apod. v orientačních těžkostech, zeptejte se ho, zda mu můžete nějak pomoci. Velký hluk, prudký déšť i sníh zhoršují nevidomému orientaci v prostoru. Potom stačí, když nevidomému nabídnete, aby se lehece zavěsil do vaší paže, protože takto může snadno jít krůček za vámi, sledovat směr vašich pohybů a na vše včas reagovat.

8. Při nástupu do dopravních prostředků netlačte nikdy nevidomého před sebou, ale jděte sami první. Nevtačujte nevidomého na sedadlo, stačí, když položíte jeho ruku na opěradlo. Při vstupu do auta položte jeho ruku na horní rám dveří.

9. Když nevidomý vstoupí do restaurace bez průvodce, pravděpodobně ocení pomoc při vyhledání věšáku a volného místa u stolu. S jídlem si poradí sám, stačí, když mu povíte, jak je jídlo na talíři uspořádané (např. pomocí časových údajů). Určitě uvítá informace o tom, co všechno je na stole (sklenice s vodou, váza, popelník atd.) a kdo u stolu sedí spolu s ním. Při čtení nabídky z jídelního lístku čtěte vše.

10. Když budete nevidomého doprovázet delší dobu, popište mu hlavní rysy okolí, vybavení místnosti a osoby, které se kolem nacházejí. Při popisování se nemusíte vyhýbat optickým dojmům a barvám. Po té co dovedete, převeďte nevidomého přes cestu, na místo atp. mu vždy řekněte, kde ho necháváte, co je poblíž atd.